

Volby na Ukrajině - historická volba

10. prosince 2004 Oleksa Livinský, Bohdan Rajčinec

V neděli 21. listopadu si Ukrajinci zvolili nového prezidenta. Ve druhém kole se voliči budou rozhodovat mezi dvěma muži. Jaké jsou vyhlídky pro Ukrajinu v případě zvolení každého z nich?

Vláda upřednostňovala současného premiéra, někdejšího recidivistu, Viktora Janukovyče, který zemi slibuje stabilitu. Ta však stojí na systému klanů zbohatlých oligarchů. Představitel státní byrokracie by rád obnovil sovětskou minulost na běloruský způsob. Jeho zvolení by pro Ukrajinu také jistě znamenalo posílení vztahů mezi ní a Ruskem.

Druhý z kandidátů, Viktor Juščenko, se opírá o mravní hodnoty a mnohem průhlednější politiku. Kandidát opozičního hnutí Naše Ukrajina se spoléhá na touhu voličů sblížit se se západními hodnotami demokracie, soustřeďuje se na střední vrstvy a chudší většinu obyvatelstva a chystá se radikálně změnit hospodaření státu.

Každý z kandidátů má také zcela odlišný přístup k národnímu jazyku. Janukovyč ukrajinštinu sotva ovládá a slibuje, že jako státní jazyk zavede ruštinu, Juščenko oproti tomu upřednostňuje ukrajinštinu.

Tvrdý boj, bohužel s nerovnoměrnými podmínkami, se mezi oběma kandidáty odehrál během předvolební kampaně. Současný premiér Janukovyč se denně objevoval ve vládou kontrolovaných hlavních televizních kanálech. Billboardy s usmívající se tváří premiéra zaplavily všechna zalidněná místa od Luhanska po Užhorod. Hlasy na státním rozpočtu závislých učitelů, lékařů, policistů nebo penzistů se premiér snažil koupit zvýšením platů, stipendií a důchodů. Výrazné podpory se Janukovyčovi dostalo také od Vladimíra Putina, který před prvním i druhým kolem voleb navštívil Kyjev, kde se setkal s Janukovyčem i s dosavadním prezidentem Leonidem Kučmou.

Viktor Juščenko se během předvolební kampaně na televizní obrazovce prakticky neobjevil. Televizní Kanál 5, který se jako jediný opovážil dát Juščenkovi prostor, byl postupně odpojován a později mu byly zablokovány bankovní účty. Oranžové reklamní plakáty podporující Juščenka rychle a záhadně mizely. Těm, kteří jej viditelně podporovali, bylo vyhrožováno propuštěním z práce, finančními kontrolami, i fyzickými útoky. Vrcholem nekalých praktik provázejících volby pak byl pokus o otravu Viktora Juščenka. Poté, co byl Juščenko za záhadných okolností otráven, mu život zachránili rakouští lékaři, na jeho tváři však zůstaly viditelné stopy nemoci, pravděpodobně navždy. Tím byl na měsíc prakticky vyřazen z předvolební kampaně.

První kolo voleb se setkalo s velkým zájmem voličů, k urnám jich přišlo téměř 75 procent. Kvůli chybám ve volebních seznamech však bylo mnohým z nich volební právo odepráno. Předseda nezávislého Výboru voličů Ukrajiny Oleksandr Černěnko hovořil o nejméně deseti procentech z celkového počtu všech voličů.

Po celé Ukrajině se vyskytovaly autobusy a vlaky plné agresivních mladíků z Donbasu, kteří měli za úkol vyprovokovat násilí v projuščenkových západních oblastech. „Každý z těchto mladíků vlastnil okolo 30 falešných voličských průkazů, aby mohl vícekrát hlasovat pro Janukovyče“, psaly známe internetové noviny „Ukrajinská Pravda“.

Na některých vysokých školách byli studenti nuceni vhadzovat hlasovací lístky do uren tak, aby jejich hlas pro Janukovyče viděli „pozorovatelé“ z rektorátu. V Kirovohradské oblasti členové volební komise odmítli uznat jednoznačně vítězství kandidáta opozice a zmizeli i s razítky a formuláři protokolů. Volby tak v tomto okrsku nebyly uznány za platné.

Vláda se do poslední chvíle snažila vytvořit v Rusku 140 zahraničních volebních místností, čímž by získala možnost falsifikovat velký počet volebních lístků ve prospěch Janukovyče. Opozici se však tomuto kroku podařilo zabránit. Nejvýznamnějším úspěchem v cestě za prezidentským křeslem tak pro Janukovyče bylo zformování loajálních volebních komisí. „Vždyť v těchto volbách nebylo natolik důležité hlasování, jako spíše sčítání. Komise měly za úkol zabezpečit vládnímu kandidátovi největší možný počet hlasů“, uvedl vlivný týdeník „Dzerkalo Tyžňa“.

Deset dní po volbách vyhlásila volební komise oficiální výsledky prvního kola. Podle nich získal Viktor Juščenko 39,87 % a Viktor Janukovyč o půl procenta méně.

Před druhým kolem vyjádřili Juščenkovi podporu socialisté, jejichž kandidát získal 5 % hlasů, primátor Kyjeva a řada jiných bývalých kandidátů. Druhé kolo voleb je již dnes očekáváno s velkým napětím. Objevují se informace o použití síly v případě prohry premiéra, v Kyjevě se shromažďují speciální jednotky policie.

Při případném zatýkání demonstrantů a používání násilí ze strany armády či policie by měl svět vůči ukrajinskému režimu použít sankce podobné těm proti Bělorusku. Rada Evropy, jejímž členem je i Ukrajina, vyjádřila s průběhem prvního kola voleb velké znepokojení. V každém případě Ukrajina v posledních týdnech ukázala, že postsovětský autoritarismus již nepřijímá. V prvním kole se představitelům ukrajinské opozice i jejich příznivcům podařil první krůček na cestě k demokratičtější Ukrajině. Doufejme, že na něj po druhém kole voleb naváže další, tentokrát už velký krok v dějinách Ukrajiny.